

روایت فرهنگی یک وداع باشکوه

گزارش

درنگ

همگرایی هنر و فرهنگ عاشورایی

در میان رویدادهای فرهنگی که تلاش می‌کنند میان گذشته تاریخی و تجربه زیسته امروز جامعه ارتباط برقرار کنند، «خیمه هنر» را می‌توان نمونه‌ای از حرکت به سوی بازتعریف نقش هنرآیینی در فضای فرهنگی معاصر دانست؛ رویدادی که با محوریت مفاهیم عاشورایی، تلاش دارد مرزهای میان هنرهای سنتی، هنرهای جدید و مخاطبان متنوع جامعه را کم‌رنگ کند.

مدیرعامل خبرگزاری ایرنا در بازدید از این رویداد، «خیمه هنر» را نقطه برخورد هنرهای قدیم و جدید ایران و محل پیوند سنت‌های تاریخی با تحولات پیوسته در فرهنگ ایرانی توصیف کرد. این نگاه، نشان‌دهنده یکی از مهم‌ترین چالش‌های امروز حوزه فرهنگ است، اینکه چگونه می‌توان میراث‌های هنری و آیینی را از قالب‌های صرفاً تاریخی خارج و آنها را به بخشی زنده از گفت‌وگوی فرهنگی جامعه تبدیل کرد.

یکی از ویژگی‌های قابل توجه این رویداد، حضور همزمان رشته‌های مختلف هنری است. از اجرای تعزیه و سوگ خوانی گرفته تا خلق زنده آثار نقاشی و خوشنویسی؛ برنامه‌های این مجموعه نشان می‌دهد که هنر آیینی همچنان ظرفیت بالایی برای بازآفرینی و ارتباط با مخاطب امروز دارد. حضور هنرمندان در فضای عمومی و شکل‌گیری ارتباط مستقیم میان آفریننده اثر و مخاطب، از دیگر جنبه‌های مهم این تجربه فرهنگی است. در بخش هنرهای تجسمی، هنرمندان با الهام از مفاهیمی همچون ایثار، آزادی، مقاومت و سوگ عاشورا، تلاش کردند روایت‌های تاریخی را در قالب زبان تصویری امروز بازتاب دهند. این روند می‌تواند زمینه‌ای برای عبور از بازتابی صرفاً تکراری مفاهیم آیینی و حرکت به سمت خلق آثار تازه و متناسب با نیازهای فرهنگی جامعه باشد. از سوی دیگر، برگزاری چنین رویدادهایی می‌تواند پاسخی به یکی از مسائل مهم مدیریت فرهنگی باشد؛ یعنی ایجاد فضاهایی که گروه‌های مختلف جامعه بتوانند در آن با هنر ارتباط برقرار کنند. هنر زمانی می‌تواند نقش اجتماعی خود را ایفا کند که از چارچوب‌های محدود خارج شده و به تجربه‌ای عمومی و قابل دسترس برای مردم تبدیل شود.

تأکید بر تداوم سالانه «خیمه هنر» نیز از همین منظر اهمیت دارد. استمرار چنین برنامه‌هایی می‌تواند به شکل‌گیری یک جریان فرهنگی پایدار کمک کند؛ جریانی که نه تنها به حفظ میراث هنری گذشته توجه دارد، بلکه امکان تجربه‌های تازه و حضور نسل‌های جدید هنرمندان را نیز فراهم می‌کند.

از یک سو هنرمتی توانمند در لحظات سوگ و فقدان، زبان بیان احساسات جمعی باشد و از سوی دیگر، بستری برای تداوم گفت‌وگو میان جامعه، فرهنگ و هنرمندان فراهم کند.

در نگاه سیاست‌گذاران فرهنگی، ظرفیتی برای پیوند میان سنت‌های تاریخی و زبان هنری امروز دارد. شفاهی با اشاره به حضور هنرمندان پیشکسوت و جوان در این برنامه، بر گستردگی دامنه مشارکت هنرمندان تأکید کرده است. اجرای تعزیه توسط گروه‌های مختلف، موسیقی‌های سوگ، فعالیت زنده هنرمندان تجسمی و اجرای پرفورمنس‌های ترکیبی، نمونه‌هایی از تلاش برای ایجاد فضایی چندرشته‌ای در روایت یک مناسبت ملی و مذهبی است.

بازگشت هنر به فضای عمومی
یکی از نکات قابل توجه در این رویدادها، انتقال فعالیت‌های هنری از سالن‌های تخصصی به فضاهای عمومی است. حضور «خیمه هنر» در محدوده تئاترشهر و چهارراه ولیعصر، نشان‌دهنده تلاشی برای نزدیک کردن هنر به مخاطبان گسترده‌تر است؛ مخاطبانی که الزاماً از مسیرهای معمول فرهنگی مانند گالری‌ها، سالن‌های نمایش یا کنسرت‌ها با هنر ارتباط برقرار

نمی‌کنند. این تجربه می‌تواند از منظر سیاست‌گذاری فرهنگی نیز اهمیت داشته باشد؛ زیرا هنر زمانی بیشترین اثرگذاری اجتماعی را دارد که امکان دسترسی عمومی و مشارکت گروه‌های مختلف جامعه را فراهم کند.

هنر: زبان مشترک جامعه در لحظات تاریخی
تجربه‌های تاریخی نشان داده‌اند که هنر در بزنگاه‌های اجتماعی، نقش مهمی در ثبت حافظه جمعی ایفا می‌کند. از موسیقی و نمایش گرفته تا هنرهای تجسمی و ادبیات، هر یک می‌تواند بخشی از احساسات، خاطرات و برداشت‌های یک جامعه از یک رویداد بزرگ را ثبت و منتقل کنند.

برگزاری برنامه‌هایی مانند «خیمه هنر» در همین چارچوب قابل بررسی است؛ رویدادی که تلاش دارد آیین‌های عاشورایی، هنرهای نمایشی، موسیقی، تئاتر، خوشنویسی و روایت‌های ادبی را در کنار یکدیگر قرار دهد. این ترکیب نشان می‌دهد هنر آیینی

سعیده احسانی‌راد
گروه فرهنگی

در روزهایی که جامعه ایران یکی از مهم‌ترین تشییع‌های تاریخی خود را تجربه می‌کند، حضور هنر در کنار مناسک وداع و سوگواری، بار دیگر جایگاه فرهنگ را در بازتابی رویدادهای تاریخی و اجتماعی برجسته کرده است. سخنان مهدی شفاهی، معاون امور هنری وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی در گفت‌وگو با خبرگزاری ایرنا، درباره نگاه رهبر شهید به حوزه فرهنگ و هنر، تصویری از رویکردی ارائه می‌دهد که هنر را نه صرفاً به عنوان یک ابزار تزئینی، بلکه بستری برای گفت‌وگو، نوآوری و ارتباط اجتماعی می‌بیند. شفاهی در این گفت‌وگو بر این نکته تأکید دارد که نگاه رهبر شهید به عرصه‌های فرهنگی و هنری، نگاهی آینده‌نگر و گشایشگر بوده؛ رویکردی که به گفته او در حوزه‌هایی مانند تئاتر، موسیقی، هنرهای تجسمی،

وداع

فرهنگ شهادت

فرهنگی

ایران

چهارشنبه
۱۷ تیر ۱۴۰۵
۲۳ محرم ۱۴۴۸

سال
سی و دوم
شماره ۹۰۶۷

Wednesday
8 July 2026
Vol 9067

گفت‌وگو

علی براتی در گفت‌وگو با «ایران» از پرفورمنس باید برخاست گفت روایت ایستادگی و استمرار یک مسیر در میادین تهران

گروه فرهنگی / همزمان با برگزاری آیین‌های بدرقه و تشییع رهبر شهید، پرفورمنس «باید برخاست» نیز در میادین اصلی تهران روی صحنه می‌رود. اجرایی محیطی که با الهام از قطعه موسیقی «باید برخاست» شکل گرفته و تلاش دارد با بهره‌گیری از زبان حرکت، تصویر پرفورمنس، مفاهیمی همچون ایستادگی، مسئولیت اجتماعی و استمرار یک مسیر را برای مخاطبان روایت کند. علی براتی، نویسنده و کارگردان این اثر، می‌گوید بزرگ‌ترین چالش گروه تولید، تبدیل یک موسیقی پرکلام و تأثیرگذار به مجموعه‌ای از تصاویر نمایشی بوده است. براتی درباره نقطه آغاز شکل‌گیری این پروژه گفت: «همه چیز از زمانی آغاز شد که قطعه «باید برخاست» به شکل گسترده‌ای میان مردم شنیده شد و بازتاب زیادی پیدا کرد. این موسیقی ریتم متفاوتی داشت و از استعاره‌هایی استفاده می‌کرد که در عین سادگی، تأثیر عاطفی زیادی بر مخاطب می‌گذاشت. طبیعی بود که برای ما هم این سؤال پیش بیاید که آیا می‌توان چنین اثری را برای یک پرفورمنس طراحی کرد یا نه.»

او ادامه داد: «در جلسات مختلف با اعضای گروه درباره این موضوع صحبت می‌کردیم و همه علاقه داشتند ایده‌ای برای اجرای آن پیدا کنیم، اما هرچه بیشتر فکری کردیم، بیشتر به این نتیجه می‌رسیدیم که تصویرسازی برای چنین موسیقی‌ای بسیار دشوار است. حتی تا نخستین جلسه تمرین نیز احساس می‌کردیم امکان ساخت این اثر وجود ندارد، زیرا روایت شنیداری موسیقی آن قدر کامل و قدرتمند بود که تصور می‌کردیم تصویر نمی‌تواند چیزی به آن اضافه کند.»

کارگردان «باید برخاست» افزود: «شب قبل از نخستین تمرین، تا صبح روی اثر فکر کردم. صحنه‌ها یکی پس از دیگری در ذهنم شکل گرفتند و همان شب ساختار کلی اجرا برابرم کامل شد. در واقع می‌توانم بگویم این پرفورمنس در همان چند ساعت متولد شد.»

براتی با اشاره به مضمون اصلی اثر گفت: «پرداخت من این است که این روایت تنها درباره یک شخصیت نیست، بلکه درباره ادامه یافتن یک مسیر است؛ مسیری که از آغاز تاریخ شکل گرفته و در هر دوره، انسان‌هایی مسئولیت هدایت جامعه را بر عهده گرفته‌اند. هر کدام از این افراد حلقه‌ای از یک زنجیره هستند و مأموریت خود را به نسل بعد منتقل می‌کنند.» او ادامه داد: «در این نگاه، انسان‌های بزرگ صرفاً متعلق به یک مقطع زمانی نیستند، بلکه ادامه‌دهنده راه کسانی هستند که پیش از آنها آمده‌اند. به همین دلیل تلاش کردیم این مفهوم را به زبان نماد و تصویر بیان کنیم و نشان دهیم که مسئولیت ادامه دادن این مسیر، تنها بر عهده یک فرد نیست، بلکه هر یک از ما می‌توانیم

گفت‌وگو

محمد گلریز در گفت‌وگو با «ایران» از قطعه امین مردم می‌گوید خداحافظ گل باغ امامت

ندا سنجانی
گروه فرهنگی

نام محمد گلریز سال‌هاست با آثار ماندگار و خاطره‌انگیز موسیقی انقلاب و دفاع مقدس گره خورده است. این هنرمند که در کارنامه خود اجرای ده‌ها اثر ملی و حماسی را دارد، این بار با قطعه «امین مردم» به ادای احترام به رهبر شهید پرداخته است؛ اثری که با بهره‌گیری از مضامین مردم‌داری و ایستادگی، تلاش می‌کند تصویری هنری از شخصیت و جایگاه این چهره ارائه دهد.

محمد گلریز همزمان با انتشار قطعه موسیقایی «امین ایران» درباره روند تولید این اثر گفت: «قطعه امین ایران پس از شهادت حضرت آقا ساخته شد. از همان ابتدا به همراه دست‌اندرکاران اثر، از جمله شاعر و آهنگساز، تصمیم گرفتیم کاری برای تشییع رهبر شهید تولید کنیم و این فرآیند چند هفته به طول انجامید. شعر این اثر را مصطفی محمدی خراسانی سروده و آهنگسازی آن بر عهده رمضان عظیمی بوده است. همچنین برخی هنرمندان، از جمله هادی آرمز، با نوازندگی خود در این پروژه همکاری کردند. تهیه‌کنندگی اثر نیز بر عهده امور سینمایی دفاع مقدس بود. همه دوستان با عشق و از سر ارادت در این پروژه حضور داشتند و هیچ‌یک دست‌مزدی دریافت نکردند.»

او درباره مؤلفه‌های ساخت یک اثر موسیقایی برای شخصیت‌های تاریخی و سیاسی اظهار کرد: «باید اثری ساخته شود که تا حد امکان ابعاد مختلف شخصیت در شعر روایت شود. شعر در چنین آثاری نقش بسیار مهمی دارد، زیرا می‌تواند ابعاد هنری، فرهنگی، علمی، سیاسی و اجتماعی یک شخصیت را بازتاب دهد. در این اثر نیز با ابیاتی مانند «خداحافظ ای اسوه استقامت / خداحافظ گل باغ امامت» تلاش شده شخصیت حضرت آقا در قالب وداع با ایشان به تصویر کشیده شود. البته باید توجه داشت که در یک قطعه چهار یا پنج دقیقه‌ای امکان پرداختن به همه ابعاد شخصیتی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی وجود ندارد.»

این خواننده در ادامه درباره دیدارهای خود با رهبر شهید گفت: «من دیدارهای متعددی با حضرت آقا داشتم و از نگاه من، ایشان یک دانشمند واقعی بودند و در حوزه‌های مختلف تسلط داشتند. به‌ویژه در عرصه فرهنگ، هنر، شعر و موسیقی اشراف قابل توجهی داشتند. به یاد دارم سال‌ها پیش در مراسم بزرگداشت حافظ در شیراز، که بسیاری از حافظ‌پژوهان خارجی نیز حضور داشتند، حضرت آقا سخنرانی بسیار عمیقی درباره حافظ ارائه کردند. آن سخنرانی را چندین بار مطالعه کردم و شگفت‌زده شدم؛ گویی یک استاد برجسته حافظ‌شناسی سخن می‌گفت. همین عمق دانش را در حوزه موسیقی نیز می‌شد مشاهده کرد.»

او درباره مقایسه قطعه ماندگار «درفعا» که سال‌ها پیش در سوگ امام خمینی (ره) اجرا کرده بود با اثر جدید «امین ایران» نیز توضیح داد: «موفقیت یک اثر تا حد زیادی به آهنگساز بستگی دارد. ملودی، تنظیم و همکاری عوامل مختلف نقش تعیین‌کننده‌ای در ماندگاری اثر